

УДК 811.161.2'42

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2023.5.2>**Тетяна ЄЩЕНКО**

докторка філологічних наук, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, вул. Пекарська, 69, м. Львів, Україна, 79010
ORCID: 0000-0002-3624-5072

Tetyana YESCHENKO

Doctor of Philological Sciences, Lviv National Medical University named after Danylo Halytskyi, 69, Pekarska St, Lviv, Ukraine, 79010
ORCID: 0000-0002-3624-5072

**ФАКТУАЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ІНФОРМАЦІЙНОГО НАПОВНЕННЯ ТЕКСТУ****FACTUALITY AS AN OBJECTIVE CHARACTERISTIC
OF THE INFORMATION CONTENT OF THE ARTISTIC TEXT**

Єство нового стратегічного підходу до осягнення тексту полягає в трактуванні його з позицій комунікативного акту, що концептуально охоплює адресанта та адресата. Найвищою ознакою тексту є комунікативність. Вона фіксує його водночас і як систему, і як динамічне утворення. Мовленнєва діяльність людини відбувається за допомогою тексту, його комунікативну сутність експлікує структура, семантика і прагматика (форма, зміст і функції), що підпорядковані вираженню авторської інтенції та її експлікуванню. Предметом текстової діяльності є та смислова інформація, яка закріплена в задумі словесного цілого, його комунікативно-пізнавальному намірі. Текст постає системою смислових елементів (одиниць), функційно зінтегрованих у єдину ієрархічну структуру замислом (комунікативним наміром) автора тексту, кожна його одиниця входить до певної системи зв'язків, які, з одного боку, підпорядковані єдиному комунікативному наміру, а з іншого – логіці розгортання всієї ієрархії смислів у тексті. **Мета** статті – описати фактуальність як підкатегорію текстової категорії інформативності, зосередитися на мовних засобах вираження цієї типологічної ознаки словесного цілого. Окреслена мета передбачає виконання таких завдань: обґрунтувати існування фактуальності як підкатегорії інформативності в категорійній ієрархії тексту; поакцентувати увагу на фактуальності в аспекті вияву індивідуально-авторської картин світу; описати фактеми як мовні засоби реалізації фактуальності. **Джерельною базою** розвідки слугують українськомовні художні словесні цілі, з яких у спосіб точної і повної інвентаризації здійснено вибірку фактем, що маніфестують фактуальність як текстову підкатегорію інформативності. У колі уваги художні тексти як класичної української літератури, так і сучасної. **Об'єктом** вивчення є український поетичний дискурс та його складники, а **предметом** – фактеми української поезії та прози як виразники фактуальності – різновиду текстової категорії інформативності. **Результатом** наукового пошуку стало поглиблення ідеї ієрархічного впорядкування текстових категорій й підкатегорій й визначення фактуальності як інваріантної характеристики словесного цілого, що віддзеркалює окремих аспект типологічної ознаки словесного цілого. Художньо-поетична комунікація в аспекті дискурсивного підходу розглядається як процес, у якому предмет вербальної взаємодії між її учасниками є виявом специфіки індивідуальної картини світу адресанта. **Висновком** є те, що підкатегорія фактуальності зокрема інформативність загалом репрезентує текст як комунікативну одиницю. Феномен фактуальності зумовлений наявністю в художньому тексті інформації, яку запроєктовано у площину автора – з ідеєю твору, у площину читача – з процесом сприйняття тексту як освоєння нової інформації і наближення до авторського задуму. Фактуальність зреалізовує естетичну ідею твору, координує тему та сюжет, визначає добір мовних засобів тощо. Мовними засобами реалізації фактуальності як підкатегорії текстової категорії інформативності є фактеми.

Ключові слова: фактуальність, інформативність, текст, текстова категорія, текстова підкатегорія, комунікація.

*The essence of the new strategic approach to understanding the text lies in its interpretation from the position of a communicative act, which conceptually encompasses the addressee and the addressee. The highest feature of the text is communicativeness. It fixes the text both as a system and as a dynamic entity. Speech activity of a person takes place with the help of a text, its communicative essence is explained by structure, semantics and pragmatics (form, content and functions), which are subordinate to the expression of the author's intention and its explanation. The subject of text activity is semantic information, which is fixed in the idea of the verbal whole, its communicative and cognitive intention. The text appears as a system of semantic elements (units), functionally integrated into a single hierarchical structure by the design (communicative intention) of the author of the text, each of its units is part of a certain system of connections, which, on the one hand, are subordinate to a single communicative intention, and on the other, to logic deployment of the entire hierarchy of meanings in the text. **The purpose** of the article is to describe factuality as a subcategory of the text category of informativeness, to focus on the linguistic means of expressing this typological feature of the verbal whole. The outlined goal involves solving **the following tasks**: substantiating*

the presence of factuality as a subcategory of informativeness in the categorical hierarchy of the text; focus on factuality in the aspect of revealing individual and author's pictures of the world; describe facts as linguistic means of realizing factuality. The source base of the research is Ukrainian-language artistic verbal objects, from which, through an accurate and complete inventory, a selection of facts was carried out that reveal factuality as a textual subcategory of informativeness. The focus is on literary texts of both classical Ukrainian literature and modern ones. The object of study is the Ukrainian poetic discourse and its components, and the subject is the facts of Ukrainian poetry and prose as expressions of factuality – a type of textual category of informativeness. The result of the scientific search was the deepening of the idea of hierarchical ordering of text categories and subcategories and the definition of factuality as an invariant characteristic of the verbal whole, which reflects a separate aspect of the typological feature of the verbal whole. Artistic and poetic communication in the aspect of the discursive approach is considered as a process in which the subject of verbal interaction between its participants is a manifestation of the specificity of the addressee's individual picture of the world. The conclusion is that the subcategory of factuality, in particular informativeness, generally represents the text as a communicative unit. The phenomenon of factuality is caused by the presence of information in the artistic text, which is projected into the plane of the author – with the idea of the work, into the plane of the reader – with the process of perceiving the text as mastering new information and approaching the author's idea. Factuality realizes the aesthetic idea of the work, coordinates the theme and plot, determines the selection of language means, etc. Linguistic means of realizing factuality as a subcategory of the textual category of informativeness are factems.

Key words: factuality, informativeness, text, text category, text subcategory, communication.

Постановка проблеми. Аналіз динамічних процесів у семантичній структурі художнього тексту зумовлює необхідність застосування інтегрального підходу, що охоплює різні парадигми наукового пізнання, адже об'єктивно в мовознавстві визнана проблема опису значення і смислу за науковими критеріями. Наскрізними дистинктивними параметрами тексту, що препарують його онтологічні та функційні ознаки, є текстові категорії. Семантичну структуру тексту послідовно віддзеркалює категорія «інформативність» у її синтагматичних і парадигматичних відношеннях із підкатегоріями «фактуальність», «концептуальність», «імпліцитність». Вона є іманентною характеристикою тексту, обов'язковою категорією, що вирізняється гетерогенністю, лабільністю й забезпечує адекватне донесення певного обсягу інформації до адресата. Виняткову роль у художньому тексті відіграє категорія інформативності, яка маніфестує словесне ціле як комунікативну одиницю, квант інформації. Ця універсальна характеристика, притаманна різноманітним текстотипам, є не показником абсолютної інформаційної насиченості мовленнєвого утворення, а лабільною величиною, точніше, індикатором адекватного донесення визначеної міри інформації про щось до реципієнта через канал зв'язку. Почасти фактуальність як підкатегорію інформативності в художньому тексті вважають умовною. Вона покликана за допомогою фактем, тобто вербального вияву факту в тексті, концептуалізувати та категоризувати фрагменти дійсності, передавати верифіковану інформацію адресантові. Тому фактуальність є невід'ємним складником мовної концептосфери, чинником етнічної ідентифікації та культурної ограненості мовленнєвого витвору, значущою проблемою текстолінгвістики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інформативність властива будь-якому

текстові, вона становить універсальну категорію. Питання інформативності як типологічної ознаки словесного цілого різнобічно схарактеризоване в працях Ф. Бацевича [1; 2], А. Загнітка [6], Т. Єщенко [3; 4; 5], І. Кочан [8], М. Крупи [7] та ін. Окремі аспекти фактуального аналізу та лінгвістики тексту порушує у розвідці українська дослідниця О. Селіванова [9]. Здебільшого фактуальність як підкатегорію інформативності студіюють на прикладі газетних текстів, текстів-анонсів, прес-релізів та репортажів (Г. Онишкевич [9]), оскільки за вимогами жанру саме вони містять максимально стисле повідомлення про зміст події, організаторів, місце події, час, причину і мету, що відповідає наведеній структурі фактеми. Проте фактуальності як підкатегорії інформативності тексту, фактемам як складникам художнього вираження індивідуальної картини світу адресанта і досі не приділено належної уваги. До того ж, у науці немає єдності щодо лінгвістичного підґрунтя інформативності тексту загалом, фактуальності зокрема.

Визначення мети дослідження. Мета статті – описати фактуальність як підкатегорію текстової категорії інформативності; з'ясувати роль фактем в оприявленні вказаної типологічної ознаки словесного цілого. Реалізація поставленої мети передбачає вирішення низки завдань: 1) обґрунтувати існування фактуальності як підкатегорії інформативності в категорійній ієрархії тексту; поакцентувати увагу на фактуальності в аспекті вияву індивідуально-авторської картини світу; описати фактеми як мовні засоби реалізації фактуальності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У структурі змістового плану тексту експлікована фактуальна інформація – вер-

балізоване повідомлення про факти, певні події, процеси, явища, які відбулися, відбуваються або відбуватимуться. Вона оптимізує інформаційний баланс, оскільки легше сприймається й усвідомлюється адресатом і не потребує від нього застосування значних масивів допоміжної для декодування інформації [10, с. 506–508]. Фактуальна інформація може передаватися двома способами: фактографічно й аналітично. Фактографічний спосіб передбачає фіксацію певних зовнішніх, очевидних характеристик явища, отримання стислої інформації про предмет або ситуацію: *«Над головою захлинаються оглушливим ревом негавомні мавпи-ревуни, ховаючись від поглядів у густих кронах тропічних дерев; розмаїті папуги з довжелезними чорними дзьобами байдуже розглядають нас, ліниво погойдуючи головами. Першим іде індіанець, за ним дріботить кощава, як смерть, куцохвоста дворняга. Далі чеберяє Френк, чорнявий кремезний Френк із Нью-Йорка, який невідомо чим керувався, коли потягнув за собою до цього смарагдового пекла Крістіну. Крістіна, його дівчина, крокує слідом, відстаючи від свого бойфренда метрів на десять. Я замикаю процесію»* (М. Кідрук). Аналітичний спосіб спрямований на проникнення в суть явища, на виявлення прихованих взаємозв'язків між фактами: *«Тепер я пригадую усі ті рази (і це тривало добрих півроку, якщо не більше), коли за вікном чувся скрип чи щось, що нагадувало мені покашлювання (це він скрипів на своїй драбині, це він покашлював), коли лунали глухі удари по підвіконню (це він, сповзаючи з драбини, ненароком бився об нього коліном), коли Фауст прокидався і витріщався просто у квартиру – так, ніби бачив там когось, кого навіть міг описати. Але я думала, що то він бачить духа – коти ж уміють бачити духів»* (Іван Андрухович). Фактуальну інформацію вирізняють повнота, оперативність, достовірність. Повноту інформації визначає її обсяг, який має бути оптимальним для розуміння. Інформація повинна бути оперативною, тобто такою, щоб за час її передавання й опрацювання стан об'єкта, з яким вона пов'язана, не змінився. Достовірність інформації – це відповідність її дійсності [4, с. 243]. Адресат визначає фактуальність наданої йому інформації за характером мовних показників, на основі яких відбирає потенційні фактуальні фрагменти, що верифікуються крізь призму фонових знань та пресупозицій. Вони хоч і не є елементами тексту як знака дискурсу, але активізуються у свідомості мовця у процесі сприйняття дискурсного фрагмента та осмислення інформації,

тобто в мить трансформації (переходу) тексту в дискурс. Фактуальність становить «загальне фундаментальне поняття, що відображає найсуттєвіші зв'язки й відношення реальної дійсності та пізнання» [4, с. 244], вона є підкатегорією інформативності тексту (і ширше – дискурсу). Дослідження підкатегорії фактуальності оперте на наукові студії, предметом яких є лінгвофілософська категорія факту в парадигмах логіко-філософських та лінгвістичних знань. Сучасні мовознавці вважають фактом «основоположний субстрат буття, первинний вияв смислу в реальному світі, що фіксує реальну подію й уживається для опису емпіричного знання» [9, с. 3]. Факт – елемент концептосфери мовця й результат концептуалізації навколишньої дійсності на основі власного досвіду. Факти формуються в процесі когнітивного сприйняття ситуації, яка визначена в часі та просторі, й репрезентують у свідомості об'єкти / явища або їхні релевантні ознаки. Фактуальність розглядаємо як підкатегорію інформативності, що має складний інтегральний характер, маркером когнітивності якої є концептуалізація та категоризація фрагментів дійсності як фактів, а комунікативності – намір адресанта подати інформацію як факт і переконати адресата в її правдивості [там само]. Фактуальність кваліфікують і з інших поглядів. Представники логічного підходу виняткову увагу приділяють виокремленню класу фактивних дієслів – ідентифікаторів факту в тексті [4, с. 244]. Концептуальною засадою референційного підходу є зіставлення фактуального твердження з дійсністю, яку воно описує, як об'єктивно підтвердженого знання, що є достовірним, правдивим. У світлі теорії мовленнєвих актів фактуальність постає в нерозривному зв'язку з поняттям асертива – типу іллокутивного акту, комунікативно-інтенційний зміст якого полягає у ствердженні з акцентованою прагматичністю адресанта, тобто в його намірі поінформувати адресата про фрагмент дійсності, що має реальну природу. Стосовно зв'язку семантичної організації тексту й фактуальності, то він корелює з поняттям денотата, який є об'єктом або ситуацією реальної (уявно реальної для художнього тексту) дійсності, відображеного в тексті, і денотативного простору тексту. Поняття денотативності стосовно художнього тексту вживають у двох значеннях: як *джерело тексту* і як його *змістову характеристику*. Денотативним джерелом тексту є певна реальна ситуація [4, с. 245], «система денотатів, що формується в мисленні, репрезентує динамічну модель ситуації, описуваної в тексті» [там само]. Фактуальність

художнього тексту має відносний характер, оскільки реальні ситуації в тексті постають в авторській інтерпретації. Денотативний простір тексту – це втілене в тексті індивідуально-авторське знання про світ, репрезентоване в оречевленому відображенні глобальної ситуації, що складається з макро- і мікроситуацій, які пов'язані певними відношеннями, а в сукупності розкривають основну тему художнього тексту. Фактуальність в інформаційному просторі об'єктивується через текст як багаторівневу наративну структуру, виявляється порівнево й має нелінійне вираження. Вербальним маніфестантом факту в тексті, що об'єктивує фактуальну інформацію й реалізує її комунікативну функцію, є фактема, в основу якої покладена семантична структура. Її конституують учасники ситуації, предикат та сирконстанти, які вказують на час, місце й характер події, закладеної в основу факту [8]. Фактеми є окремими структурними одиницями, вони не тотожні синтаксемам речення. Структура фактеми залежить від способу експлікації її семантичних складників та зв'язку між ними. Організаційним центром фактеми і виразником фактуальної ознаки є предикат.

Маркери фактуальності неоднорідні за своєю природою. Їхній спектр формують верифікатори та конектори. Вони свідчать, по-перше, про наявність у тексті фактуальної ознаки, по-друге, сигналізують про здатність мовної одиниці виражати фактуальний зміст. Між конекторами й верифікаторами існує суттєва різниця. Конектори, які виконують у тексті організаційну функцію, поєднують між собою різні висловлення, указують на присутність фактуального фрагмента, але не входять до складу фактеми (наприклад, вставні і вставлені компоненти речень): «*Військо було, **безперечно**, стомлене. Та й за всіма писаними і неписаними ратними законами на п'ять-шість днів походу належало давати день відпочинку*» (В. Малик); «*Я спіймав себе на тому, що мені хочеться думати про дівчину-поштарку. Чому мене вразили її очі, що в них заховано? Чому вона, незважаючи на свою молодість (**їй можна було б дати не більше двадцяти**), така насторожена? Інша б хихикнула, стрельнула очима, може, й сумку віддала б, а ця тільки лякається...*» (Г. Тютюнник); «*Камери зафіксують (**бо ж не існує резервацій без камер стеження!**), як ми з Германом заходили, потім засвідчать, що він поїхав. Дуже швидко поїхав, хвилин за п'ять після того, як увійшов. За цей час не те що вбити когось, кави заварити не встигнеш! А я лишилася тут ...*» (Люко Дашвар). Верифікатори, які є частинами пропозиційного

змісту, підтверджують фактуальність певного елемента висловлення, установлюють відповідність пропозиційного змісту реальності, орієнтуючись на щирість мовця. До верифікаторів фактуальності, крім спеціалізованих найменувань на зразок *правда, напrawdę, справді, реально* тощо, зараховують дати й назви історичних або інших описуваних подій, топоніми, найменування історичних осіб, фактивні предикати тощо, напр.: «*Та **чи справді** то було «возз'єднання»? Російські та радянські історики (Д. І. Мишко, А. І. Ригельман та інші) **акцентують** на добровільності входження Української Козацької Держави до складу Російського царства, а також на тому, що «малороси отримали все, про що просили»: містам, які клопоталися про присвоєння чи збереження магдебурзького права, його було надано; духовенство одержало гарантії недоторканності наявних у них земельних володінь і закріплених за ними прав; козацький реєстр збільшили до небувалої кількості – 60 тисяч осіб; козацька старшина на чолі з гетьманом Хмельницьким залишалася незмінною тощо. **І це правда.** Проте ніхто чомусь не згадує, що згідно з **Березневими статтями** Україна входила до складу Російської держави безповоротно. У підписаному документі не було передбачено можливості його розірвання, а отже, добровільного виходу України зі складу росії» (М. Кідрук).*

Остаточне ж рішення про фактуальність інформації адресат приймає після врахування таких прагматичних чинників, як довіра до джерела інформації та його надійність. Будь-яка фактема є виявом фокусної або фонові фактуальності. Фокусна фактема виражає факти, для яких характерна релевантність (1). Фонова фактема виконує допоміжну функцію, поширюючи інформацію, що формує контекст фокусної фактеми (2), напр.: (1) «Поминувши роговий будинок широкої вулиці, Павло порівнявся з базаром. (2) Тут завжди, від раннього ранку до пізнього вечора, не вщухали людський крик, іржання коней, безладний передзвін ремісничих молотків, глухий гуркіт биндюжних коліс» (М. Сиротюк).

Сферою вияву фокусної фактуальної інформації є структури комунікативного характеру, репрезентовані синтаксемами з експліцитно актуалізованою предикативністю. Нову фактуальну інформацію передають моделі, структурним центром яких є виражена особовою формою дієслівна частина предикатного комплексу. Вторинну фактуальну інформацію, що сприймається як згадувана або як фонові інформація, яка деталізує опис ситуації, реалізують

моделі зі структурним центром – неособовою формою дієслова або іменником. Фактуальність, що сприймається читачем на рівні номінації, а не предикації, є беззаперечною, тобто фактуальний потенціал номінативних структур найвищий, але релевантність у плані новизни – найнижча [9], напр.: **(фокусні фактеми)** «Я вибирався мандрувати у світ, і старий батько, цілуючи мене в чоло, сказав: **(фонові фактеми)** – Затям, сину, що у світі є один великий гріх – підлість, одна велика чеснота – посвята для батьківщини, і одне велике щастя – спокійна совість. **(фокусні фактеми)** – Я був тоді юнаком. Відтоді минуло багато літ – і я переконався, яку велику правду сказав мій батько...» (Я. Курдидик).

Фактуальність постає однією з базових категорій художнього тексту (своєрідно реалізуючись у сюжетній структурі творів), але необов'язкових (наявна значна кількість безсюжетних художніх творів). Фактуальність художніх текстів багатьох жанрів є умовною, оскільки в процесі творення тексту автор ураховує такий чинник, як адресат, а адресат у складному механізмі сприйняття тексту – такий чинник, як адресант. Фактуальне значення – наслідок інтерпретативного процесу. У створенні будь-якого художнього тексту беруть участь уява та суб'єктивний досвід автора. Тому вживання терміна «фактуальність» на противагу функційності щодо художнього тексту, у якому немає вимислу, вважаємо доцільним стосовно текстів певних жанрів. Фактуальними за суттю можна назвати історичний наратив, історичний роман та нарис, художню автобіографію та біографію, мемуари тощо. Художній текст як витвір мистецтва не корелює з достовірністю і не вимірюється нею.

Певну частину його інформації, що є художнім вимислом, читач сприймає як **умовно фактуальну**. Реципієнт художнього тексту не очікує від інформації істинності.

Висновки і пропозиції. Фактуальність тексту потрактовано як підкатегорію інформативності, що має складний інтегральний характер, когнітивний конституент якої оприямиений у концептуалізації та категоризації фрагментів дійсності як фактів, а комунікативний – у намірі адресанта подати інформацію як верифіковану. Вербальним репрезентантом факту в тексті є фактема, основу якої становить семантична структура з таким конституентним набором: учасники ситуації, предикат та сирконстанти. Фактема – вербальний вияв факту в тексті, що відображає семантичну структуру ситуації, є реалізатором фокусної або фонові фактуальності, які розрізняє ознака релевантності / нерелевантності повідомлюваного. Фактуальність художнього тексту постає його базовою категорією, проте необов'язковою, умовною, оскільки у створенні вказаного текстотипу беруть участь уява й суб'єктивний досвід автора. Фактуальна інформація сприймається як імовірна, можлива в той час, у тих обставинах, які описує автор.

Перспективою дослідження. Перспективою дослідження є поглиблення й інших підкатегорій текстової категорії інформативності художнього словесного цілого (концептуальність, імпліцитність), а також подальшим опрацюванням практичних алгоритмів виокремлення текстових підкатегорій та встановлення їхніх класифікаційних параметрів у наукових розвідках із прагматики, семантики, комунікативної сутності художнього тексту.

Література:

1. Бацевич Ф., Кочан І. Лінгвістика тексту: підручник. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. 316 с.
2. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 344 с.
3. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. пос. Київ: Академія, 2009. 264 с.
4. Єщенко Т. А. Феномен художнього тексту: комунікативний, семантичний і прагматичний аспекти: монографія. Львів: Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2021. 470 с.
5. Єщенко Т. А. Текстово-антропоцентричний вимір метафори: монографія. Київ: Академвидав, 2018. 352 с. (серія «Монограф»).
6. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту: теорія і практикум: навч. пос. Донецьк: Юго-Восток, 2007. 314 с.
7. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 432 с.
8. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 423 с.
9. Онишкевич Л. В. Категорія фактуальності у газетному дискурсі. *Вісник Запорізького державного університету. Серія: Філологічні науки*. 2004. С. 153–158.
10. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля. 712 с.

References:

1. Batsevych, F., & Kochan, I. (2015). *Linhvistyka tekstu [Linguistics of the text]*. Lviv: Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
2. Batsevych, F. (2004). *Osnovy komunikatyvnoi linhvistyky [Fundamentals of communicative linguistics]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
3. Yeshchenko, T. (2009). *Linhvistychnyi analiz tekstu [Linguistic analysis of the text]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
4. Yeshhenko, T. (2021). *Fenomen khudozhnoho tekstu: komunikatyvnyi, semantychnyi i prahmatychnyi aspekty [The phenomenon of artistic text: communicative, semantic and pragmatic aspects]*. Lviv: Lvivskyi natsionalnyi medychnyi universytet imeni Danyla Halytskoho [in Ukrainian].
5. Yeshhenko, T. (2018). *Tekstovo-antropocentrychnyi vymir metafory ukrayins'koyi poeziyi 1990-kh [Textual-anthropocentric dimension of the metaphor of Ukrainian poets of the 1990s]*. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].
6. Zahnitko, A. (2007). *Linhvistyka tekstu: teoriia i praktykum [Linguistic text analysis: theory and practice]*. Donetsk: Yuho-Vostok [in Ukrainian].
7. Krupa, M. (2008). *Linhvistychnyi analiz khudozhnoho tekstu [Linguistic analysis of artistic text]*. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky [in Ukrainian].
8. Kochan, I. (2009). *Linhvistychnyi analiz tekstu [Linguistic analysis of the text]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
9. Onyshkevych, L. (2004), “Katehoriia faktualnosti u hazetnomu dyskursi” [“The category of factuality in newspaper discourse”]. *Visnyk Zaporizkoho derzhavnoho universytetu. Serii: Filolohichni nauky [Bulletin of Zaporizhzhya State University. Series: Philological sciences]*, 153–158. [in Ukrainian].
10. Selivanova, O. (2008). *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy [Modern linguistics: directions and problems]*. Poltava: Dovkillia [in Ukrainian].